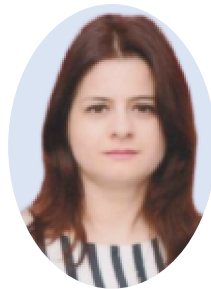

HƏRBİ DİSKURLARIN TİPOLOJİ TƏSNİFATI

Lütviyyə Nəsimova,

*Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitutun ingilis dili müəllimi,
Milli Müdafiə Universitetinin Hərbi Elmi-Tədqiqat İnstitutunun
Adyunkturasının adyunktu
e-mail: lutviyyenesibova@yahoo.com*

UOT: 80/81

Xülasə. *Hərbi diskurs hərbi ünsiyyət sahəsinə xidmət etməyə yönəldilmiş şifahi və yazılı mətnlər toplusunu, “president” ifadələri və mətnlərin tezaurusunu, bu ünsiyyət növünə xas olan nitq hərəkətləri və janrlar toplusunu əhatə edir. Peşəkar mövzu və idrak fəaliyyəti prosesində hərbi mütəxəssis üçün xarici dil mətnləri arasında ən produktiv və potensial olan peşəkar əhəmiyyətli məlumatları özündə birləşdirən hərbi-texniki, hərbi-informasiya və hərbi-elmi mətnlərdir. Hərbi diskurslar tipoloji təsnifat baxımından digər diskurslarla oxşar və fərqli xüsusiyyətlərə malikdir. Müasir nəzəriyyəyə əsasən, diskursların təsnifatı müxtəlif əsaslara görə təsnif edilə bilər. Məqalədə bir çox tədqiqatçıların diskurs təsnifatları yer almışdır. Hərbi diskurs mürəkkəb lingvistik hadisə olduğundan kifayət qədər müstəqilliyə malikdir və struktur-sintaktik xüsusiyyətləri baxımından maraqlıdır. Əldə olunan təsnifatlarda hərbi diskurslarla əlaqələndirilmiş nəticələr diqqət mərkəzinə gətirilmişdir.*

Açar sözlər: *diskurs təsnifatı, institusional diskurs, sosiolingvistik prinsip, diskursiv formullar, lingvistik və ekstralingvistik xüsusiyyətlər.*

Key words: *discourse classification, institutional discourse, sociolinguistic principle, discursive formulas, linguistic and extra linguistic features.*

Ключевые слова: *классификация дискурса, институциональный дискурс, социолингвистический принцип, дискурсивные формулы, лингвистические и экстралингвистические признаки.*

Bu gün dilçiliyi çox maraqlandıran məsələlərdən biri də “diskurs” anlayışıdır. XIX əsrin sonlarından öyrənilməyə başlayan diskurs problemi günümüzdə də aktuallığını saxlamaqdadır. Diskursun müxtəlif növləri – siyasi, iqtisadi, ədəbi, hərbi və s. kifayət qədər ətraflı tədqiq edilmişdir. Praqmalinqvistika, psixolinqvistika, linqvokulturologiya, struktur dilçilik, linqvostilistika, sosiolinqvistika sahələrinin diskursun təsnifində özünəməxsus yanaşması vardır. Dilçilik-

də diskurs probleminin tədqiqinə çoxlu əsərlər həsr olunub ki, onların müəllifləri bu fenomeni o qədər müxtəlif elmi sistemlərdə başa düşürlər ki, nəticədə “diskurs” anlayışının özü “diskurs” anlayışından daha geniş olduğu ortaya çıxdı. Tədqiqatçılar hərbi diskursun dövrlərarası aktual xarakterli xüsusiyyətlərini qeyd edirlər. Onun digər əlaqəli nitq növləri ilə sıx əlaqəsini (hərbi-siyasi, hərbi-vətənpərvərlik, hərbi diskursun lingvistik səviyyədə bağlı olduğu diskurs növləri ilə, metaforik modellər, metaforasiyalar, idman dis-

kursu və s.) aktual məsələlərdən biri kimi hesab edirlər. Hərbi diskursun mühüm xüsusiyyəti onun mahiyyətinə görə dramatik olmasıdır: teatrallıq əvvəlcə müharibə fenomeninin və onun bütün linqvo-semiotik məkanının əsas elementi kimi mövcuddur. “Hərbi əməliyyatlar teatri” metaforası təsadüfi və aşkar deyil, çünki hər bir müharibənin öz ssenari müəllifləri və rejissorları (qərargahı), aparıcı aktyorları (generallar, zabıtlar), əlavələr (səhra ordusu, əsgərlər, matroslar), rekvizitlər (forma, silahlar), tamaşaları təmin edən xidmətlər (müharibə edən tərəflərin silah, uniforma, rəngləri və artefaktları – pankartlar, fərqlənmə nişanları istehsalçıları), musiqi müşayiəti (hərbi orkestr), reklam xidməti (hərbi təbliğat), teatr tənqidçiləri (hərbi analitiklər və müharibə müxbirləri), hətta müştərilər və sponsorları var. Başqa sözlə, hərbi konflikt kütləvi informasiya vasitələrinin təkrar və təfərrüatlı transformasiya yolu ilə kütlələrin şüurunda sabitləşən mədəni forma alır.

Hərbi diskurs digər diskursların tipoloji xüsusiyyətlərinə malikdir, lakin onun fərqli xüsusiyyətlərinə diqqət yetirmək lazımdır [22, s.40].

1. Zamanlararası aktuallıq hərbi diskursun inkişafı boyu hərbi sahənin aktuallığı ilə üst-üstə düşür.

2. Hərbi diskursun militarist xarakteri kəskin şəkildə dinc vətəndaş cəmiyyətinə qarşı çıxır və hərbi qulluqçuların dil şəxsiyyətinin dünyasına xüsusi militarist nominasiyalar şəklində yayılır. Hərbi nitqin hərbi xarakteri nitq mədəniyyətinin digər linqvistik təbəqələrinə keçir.

3. Hərbi ənənələr və hərbi sistemlə bağlı xüsusi təşkilat və həddindən artıq tənzimləmə və nomenklatura.

Müasir nəzəriyyədə diskursların təsnifatı icmalı göstərir ki, “diskurs” (mətn) müxtəlif əsaslara görə təsnif edilə bilər:

– informasiyanın ötürülmə kanalına görə: *şifahi və yazılı* [16, s.12], *mental* [11, s.21], *internet diskursu* [18, s.70];

– informasiya daşıyıcısının növünə görə: *radio yayımı, çap olunmuş diskurs, telefon danışığı, peyçerdən istifadə etməklə ünsiyyət, e-poçt yazışmaları, danışiq (və ya çat) rejimində ünsiyyət* [21];

– *janr xüsusiyyətlərinə görə* [7, s.279];

– *semantik məzmununa görə: təsviri, nəqli, qa-*

rıxdırılmış, mühakimə [5, s.11];

– *ünsiyyət sferası və mühitinə görə: məişət, elmi, siyasi, işgüzar, konfessional* [3, s.6]; *kitab, danışiq, kütləvi-kommunikativ* [13, s.45];

– *ifadə üsuluna görə: paralingvistik vasitələrdən istifadə edilmədən şifahi şəkildə ifadə edilir; o cümlədən dilçiliklə yanaşı, paralingvistik vasitələr, həmçinin kreollaşdırılmış mətnlər (semiotik cəhətdən simvolik komponentlə zəngin, mürəkkəb)* [2, s.8];

– *sosiolinqvistik yanaşmaya görə (danışan): siyasi diskurs, işgüzar diskurs, kütləvi informasiya diskursu, reklam, dini, məhkəmə, elmi, pedaqoji (didaktik, maarifləndirici), diplomatik, tibbi, kompüter (elektron, virtual)* [7, s.279];

– *pragmatik yanaşmaya görə: komik (yumoristik), ritual, ezoterik* [7, s.277]; *nifrət diskursu* [12, s.251]; *“azaltma” diskursu* [4, s.35];

– *tematik meyar üzrə: iqtisadi, mənəvi, ekoloji, fantastik, proqnozlaşdırıcı, avtobiografik, terrorçu, irqçi, ksenofobik* [7, s.277];

– *mövzunun üslubuna (nitq portretinə) görə: idarəçi, siyasi lider* [24; 14, s.102];

– *milli-linqvo-mədəni parametrlərə görə: rus, ingilis, ispan milli diskursu və s.* [18, s.77];

– *dünyanı görmə və reallığı nizama salma tərzinə görə: subyekt diskursu (məsələn, Q.Yavlin-skinin diskursu) və obyektin diskursu (məsələn, siyasi diskurs)* [17, s.21];

– *yanarmanın xarakterinə görə: ilkin – “tədqiqat prosesi ilə əlaqədar; mənalı fərdi və qapalı, obrazların əlaqələri assosiativ, üslub isə şəxsidir”, İsa Məsihin aforizmləri, rus xalq mahnıları, səyahət reportajları; ikinci dərəcəli – “təqdimat və nəşr ilə müəyyən edilir; onların mənalı ümumən əhəmiyyətli, başa düşülməyə açıq, məntiqi əlaqə və ümumi üslub kimi qəbul edilir”* [10, s.338];

– *nitq aktının quruluşuna, nitqin növünə görə: dialog, monoloq* [16, s.12];

– *ifadə edilmiş nöqtəyi-nəzər: məlumatlandırıcı (dialog-müsahibə, aydınlaşdırma), şərhəedic (özünü təqdim etmə diskursu), instrumental (direktiv, mübahisəli, inandırıcı), affiliativ (ünsiyyət edənlərin qarşılıqlı əlaqəsinin emosional-affektiv xarakteri) və s.; tamamlayıcı (ünsiyyətçilərdən birində məlumat çatışmazlığı ilə xarakterizə olunur), səriştəli (rəhbər tərəfdaşlarının rəyləri, bilikləri, istəkləri rəqabəti ilə əlaqəli),*

koordinasiyalı (təxribat effektivə nail olmaq üçün rabitəçilərin hərəkətlərinin əlaqələndirilməsi ilə əlaqəli) [6, s.14];

– sosiolinqvistik prinsipə görə: şəxsiyyətyönlümlü (“ünsiyyət iştirakçıları bir-birlərinə daxili əlamələrinin bütün zənginliyini aşkar etdikdə və bir-birini fərd kimi qəbul etdikdə”); gündəlik və ekzistensial (bədi və fəlsəfi diskurs), ünsiyyət və statusyönlümlü (“bir-birini cəmiyyətin müəyyən qrupunun nümayəndələri kimi qəbul edən insanlar arasında bir keyfiyyətdə baş verir”); institusional diskurs (siyasi, pedaqoji, dini və s.) [7, s.277];

– kommunikativ çalar baxımından: ciddi və yumoristik, təntənəli ritual və adi, məlumatlandırıcı və valehedici, informativ və fatik [7, s.279]; ictimai əhəmiyyət səviyyəsinə görə: “gündəngünə “danışılan” və mübadilə edilən diskurslar, ifadə olunduğu aktla yoxa çıxan nitqlər” və “müəyyən sayda yeni nitq aktlarının əsasında duran diskurslar, onları götürmək, onları dəyişdirmək və ya onlar haqqında danışmaq”, dini, hüquqi, ədəbi, elmi [25, s.60];

– şifahi ünsiyyətin aspektləri üzrə: sakral, utilitar, bədii, səsli-kütləvi ünsiyyətdə olan mətnlər [23, s.185];

– funksiyasına görə: normativ, kontakt, qrup, poetik, özünüifadə dominantı, motivasiya dominantı və xüsusi məlumat dominantı ilə [23, s.195-197];

– psixoloji meyarlara görə: parlaq, aktiv, sadə (qəddar), şən, gözəl, yorğun, kədərli, müəkkəb, qarışıq [23, s.201-205].

Əlbəttə ki, müxtəlif səviyyəli təsnifləşdirmə cəhdləri mövcuddur. Məsələn, institusional diskurs daxilində janr xüsusiyyətlərinə əsaslanan tipologiya [7, s.277-279]; janr və üslublara görə tipologiya [23, s.183-185]; 20 parametərə görə tipologiya, bunlardan başlıcaları: mətnin maddi təzahürü, nitqin yaranma üsulu, ünsiyyət aktının strukturu [23, s.185-189]. Nəzərdən keçirilən təsnifatların ziddiyyətli olduğunu görmək heç də çətin deyil. Bir çox əsaslar kəşif, çox vaxt eynitipli nitqlərə müxtəlif formullar təyin edilir, mahiyyətə eyni olan tiplər müxtəlif əsaslar baxımından nəzərdən keçirilir. Lakin vahid təsnifatdan danışsaq, onun əsas prinsipinə, nitqin əsas (tematik mənalı) növlərinin hər birinə, onun spesifik xüsusiyyətlərinə nəzər salıb uyğun ola-

raq əlavə etmək, inkişaf etdirmək mümkündür. Beləliklə, diskurs təsnifatını daha yığcam şəkildə təqdim edə bilərik:

1. Mövzuya görə (özəl mövzular).

2. Janr meyarına görə: a) tərifli xüsusiyyətlərə görə: informativ, etiket, imperativ, qiymətləndirici janrlar; b) informasiyanın ötürülməsi formasına görə: yazılı, şifahi janrlar; c) zahiri formasına görə: monoloq, dialoq janrları; d) sahə strukturunda yerinə görə: prototip, marjinal janrlar; e) ifadə üsuluna görə: şifahi, paralingvistik müəkkəb janrlar.

3. Mövzunun xarakterinə görə: institusional diskurs və fərdi (şəxsi diskurs).

4. Müvəqqəti plana əsasən.

5. Milli-mədəni parametərə görə: ingilis, rus, amerikan diskursu və s.

Bizə elə gəlir ki, hərbi diskursu iki əsas hissəyə – formal və qeyri-formal hərbi diskursa bölmək olar. Bundan əlavə, hərbi diskursun iki hissəsi arasında aralıq mövqe tutan və şübhəsiz ki, interdiskursiv statusa malik hərbi ədəbiyyatı, hərbi jurnalistikanı və hərbi-siyasi materialları özündə birləşdirən daha bir qrupu xüsusi qeyd etmək lazımdır. Onlar yalnız öz mövzularına görə hərbi xarakter daşıyır və əsasən bütün ictimai-siyasi, publisistik və bədii mətnlərə xas olan xüsusiyyətlərə malikdir. Geniş mənada hərbi materiallara hərbi bədii materiallar, hərbi-publisistik və hərbi-siyasi materiallar, hərbi-texniki, eləcə də hərbi-elmi materiallar, hərbi idarəetmə aktları (müxtəlif hərbi sənədlər) daxildir. Silahlı qüvvələrin qoşunlarının və hərbi müəssisələrinin həyatı və fəaliyyəti ilə bağlı bütün elmi-texniki materialları və idarəetmə aktlarını müvafiq hərbi materiallar kimi daxil etmək adətdir. Bu, hərbi diskursun formal hissəsidir. Qeyri-rəsmi hərbi diskurs öz növbəsində, hərbi mühitdə birbaşa qeyri-rəsmi ünsiyyəti, ordu jarqonunu, eləcə də qeyri-rəsmi ünsiyyət sistemində xüsusi yer tutan hərbi lətifəni əhatə edir.

Hərbi diskurs ifadə baxımından emosionallıq və ifadəlilik yaratmaq məqsədi ilə qəzet və jurnallarda, radio, televiziya və internetdə istifadə imkanlarına malikdir. Həmçinin hərbi diskurs kommunikasiya aktları arasında sosial-siyasi təsirə əsaslanır. Buraya sosial dəyərlər, eləcə də ölkədə baş verən siyasi münasibətlər, “müharibə” konsepti və s. məsələlər aiddir. Bu

da öz növbəsində, mətni qəbul edən mənəvi aləminə təsir edir və nəticə etibarilə mətni qəbul edən güclü reaksiyasına səbəb olur. Hərbi diskurs struktur baxımından makro və mikro mətnlərə bölünə bilər [1, s.64]. Həmçinin diskurs mətnləri şifahi və yazılı formada təzahür edilir. Diskursun hər iki formasında xüsusi tələb olunan struktur xüsusiyyətləri də mövcuddur ki, buraya linqvistik və ekstralingvistik xüsusiyyətlər daxildir. Bu baxımdan diskurs struktur cəhətdən linqvistik xüsusiyyətlərlə bağlıdır.

Hərbi diskurs vahidləri də digər növ diskurs vahidləri ilə geniş əlaqələrə malikdirlər. Hərbi diskurs mürəkkəb linqvistik hadisədir, kifayət qədər müstəqilliyə malikdir və struktur-sintaktik xüsusiyyətləri baxımından maraqlıdır. Hərbi diskurs statusyönlü və ya institusional nitq növünə aiddir [8, s.12]. Xüsusi bir növ kimi hərbi-siyasi və hərbi diskurs üçün xarakterik olan struktur komponentlər mövcuddur. Buraya daxildir: iştirakçılar, məqsədlər, dəyərlər, mövzu, cins növləri, diskursiv formullar [9, s.6-7].

Siyasi diskursun əsas iştirakçıları siyasi institutların həlledici qüvvələri; hərbi diskursda hərbi idarələrin işçiləri; hərbi-siyasi diskursda isə dövlətin yüksək vəzifəli şəxsləri, ən yüksək səviyyəli hərbi idarələrin nümayəndələri, beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri, habelə dövlət KİV-ləridir. Siyasi diskurs iştirakçılarının əsas məqsədi hakimiyyət, onun saxlanması və yenidən bölüşdürülməsi üçün mübarizədir; hərbi diskurs iştirakçılarının məqsədi düşməni məğlub etmək üçün hərbi əməliyyatların həyata keçirilməsidir; hərbi-siyasi diskursda isə əsas məqsəd hərbi əməliyyatlara başlamaq, onların zəruriliyi, müharibənin gedişi barədə əhalini məlumatlandırmaq, ictimai rəy formalaşdırmaq və onu əsaslandırmaqdır.

Hərbi diskurs xüsusiyyətləri, mənası, formaları, struktur elementləri ilə mədəni dəyərlərin yayılmasına kömək edir və hərbi fəaliyyətin səmərəli təşkilində əsas vasitələrdən biridir. Hərbi diskurs bir çox proses və hadisələrə təsir edir və yaxud onların təsiri altında olur. Hərbi sənətinin yarandığı ilk vaxtlardan rəqabət qabiliyyətini ən yüksək səviyyədə əldə etmək üçün daim əlaqələr qurmaq və saxlamaq zərurəti yaranmışdır. XXI əsrin hərbi münafişələri kontekstində hərbi diskurs və hərbi əlaqələrin inkişafı mühüm

əhəmiyyət kəsb edir. Hərbi diskurs təkcə əmr, strategiya və doktrinaların ötürülməsi üçün deyil, həm də ideologiyanın cəmiyyətə ötürülməsi üçün əsas alətə çevrilib, nitqin özünü əhatə edir. Bu kontekstdə hərbi ünsiyyət və diskursun özü xüsusi element və hadisələrə əsaslanan mədəni nümunələri çatdırmalıdır. Diskurs dəyərlər sistemini, işarə sistemini, şifahi komponentləri, fiziki elementləri əhatə etməlidir [15, s.164]. Hərbi diskursun xüsusiyyətlərini təhlil edərkən hərbi diskursun mövcud olduğu və inkişaf etdiyi hərbi mühiti nəzərə almamaq olmaz. Hərbi mühitin hərbi nitq üzərində proqnozlaşdırılan xarakterik xüsusiyyətləri ciddi iyerarxiya, təşkilati strukturun piramidal növü, tabeçilik, davranış qaydalarının mövcudluğu, müraciətlərin xüsusi növləri və ümumi normativ sənədlərdə ünsiyyətin ümumi tənzimlənməsidir [19, s.178].

Hərbi diskursun növbəti xüsusiyyəti ünsiyyət forması və ya strukturudur. Hərbi diskursda ünsiyyətin dörd forması var: rəsmi, şaquli, yazılı və şifahi ünsiyyət. Hərbi diskurs ünsiyyətinin yuxarıda göstərilən formaları ayrılmazdır və eyni vaxtda fəaliyyət göstərir, linqvistik ünsiyyət növlərindən biri olan hərbi rabitənin səmərəliliyini və məhsuldarlığını təmin edir. Ona görə də formal ünsiyyətin şaquli və üfüqi alt növləri mövcuddur. Bu alt növlər həm yazılı, həm də şifahi şəkildə həyata keçirilə bilər və bir neçə funksiyaya malik ola bilər: məlumat, motivasiya, tənzimləyici və s. Dil – ideyaların, dəyərlərin, münasibətlərin, ideologiyaların, dünyagörüşlərinin dilçilikdə diskurs adlandırılan formada formalaşması üçün incə ifadəli aparatdır. Əgər diskurs anlayışını araşdırsaq, onu mövcud olduğu sosial-mədəni kontekstdə təqdim edə bilərsiniz ki, bu da diskursun aid olduğu cəmiyyətin xüsusi ideyalarını, dəyərlərini yayımlamağa imkan verir [20, s.39]. Söhbətin sosial strukturu və mənası onun sosial-mədəni və siyasi kontekstdə konkret cəmiyyətə münasibətini müəyyən edir.

Hərbi diskursun özünün hərbi konseptual sferası var. Onun əsas anlayışları çox vaxt ziddiyyətə əsaslanır. Məsələn, “hərbi-mülki”, “sülh-müharibə”, “hərbçilər-mülkilər”, “hərbi məmurlar-mülki məmurlar” və s. Hərbi diskursun əsas xarakterik xüsusiyyəti onun tarixi dəyişkənliyidir. Hərbi sahə minilliklər boyu zamanla

ayaqlaşaraq inkişaf etmişdir. Nitq hərbcilər arasında əsas ünsiyyət vasitəsi idi və hər bir dövrdə nitq özünün xüsusi çalarları ilə zənginləşmişdir. Zaman keçdikcə ordu sisteminin strukturunda dəyişikliklər baş vermiş – yeni silah sistemləri hazırlanmış, inkişaf etdirilmiş, hərbi mövqelər və rütbələr meydana çıxmış və ya silinmişdir; kommunikativ aktın iştirakçıları arasında münasibətlər ciddi şəkildə tənzimlənmişdir. “Subordinasiya” anlayışı ünsiyyətçilərin rol münasibətlərini əks etdirir və orduda əsas anlayışlardan biridir. Silahlı qüvvələrin gündəlik həyatının bütün elementlərinə xas olan aydınlıq və strukturluq əməllərin mətnində, mətnin ünsiyyət və qurulması prosesində əks olunur; əlaqəli nitq növləri ilə sıx əlaqədədir; hərbi nitq və digər nitq növlərinin nitq elementlərini özündə əks etdirir [26, s.34].

Nəticə. Yazılanlardan belə qənaətə gəlmək olar ki, diskurs anlayışı bir çox elmlərlə əlaqəli olduğundan geniş tipoloji təsnifata malikdir. Diskursların müxtəlif əsaslara görə təsnifatı zamanı hərbi mətnlər mətnin növləri arasında xüsusi diqqət tələb edir. Belə mətnlər, adətən, hərbi diskurs mühitində istifadə olunur və hərbi mətnlərin istifadəsi hərbi janrları da formalaşdırır. Hərbi mətnlər mətnin xüsusi növü olmaqla yanaşı, nisbətən sərt janr konvensiyalarına sahib olur və ancaq xüsusi bir auditoriya, yaxud peşəkar diskurs cəmiyyəti üçün münasib hesab edilir. Hərbi diskursda istifadə olunacaq mətnlərin xüsusiyyətləri özündə: müəlliflik – mətnin və ya fikrin kimə məxsus olması; ünvanlama – mətnin və ya fikrin kimə ünvanlanması; əlverişlilik – mətnin və ya fikrin hər kəs və ya müəyyən bir insanlar üçün əlçatan olması; məlumatlılıq – mətnə və ya fikrə yeni məlumat əlavə edilməsi və ya artıq hər kəsə məlum olanın təsdiq edilməsi; qiymətləndirmə – mətnə və ya bildirilmiş faktlara dair bəyanatda hər hansı qiymətin verilib verilməməsi; institusionallıq – mətn və ya bəyanatda şəxsi və status komponentlərinin uyğunlaşdırılması; məlumatın tamlığı – ünvana tam və ya qısa şəkildə çatdırılmasını ehtiva edir.

Hərbi sənədlər, mətnlər və hərbi təhsil müəyyən hərbi diskursun yaranmasına səbəb olur. Hərbi mətnlər müəyyən edilmiş əvvəlcədən nəzərdə tutulmuş ünsiyyətə xidmət edir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Məmmədov A., Məmmədov M. Diskurs təhlilinin koqnitiv perspektivləri. Bakı, “Çaşıoğlu” nəşriyyatı, 2010, 96 s.
2. Анисимова Е.Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов). Москва, Академия, 2003, 128 с.
3. Валгина Н.С. Теория текста. Москва, Логос, 2003, 173 с.
4. Ви Л. От национального государства к глобальному городу: «понижение» как стратегический дискурс. Политическая лингвистика, 2007, Вып. 1(21), с.32-39.
5. Григорьева В.С. Проблемы теории и интерпретации текста. Тамбов: ТГПИ, 1987, 120 с.
6. Гурочкина А.Г. Понятие дискурса в современном языкознании. Номинация и дискурс, Рязань: РГПУ, 1999.
7. Карасик В.И. Языковые ключи. Москва, Гнозис, 2009, 406 с.
8. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград, Перемена, 2002, 447 с.
9. Карасик В.И. О типах дискурса // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2000.
10. Касавин И.Т. Миграция. Креативность. Текст. Проблемы неклассической теории познания. СПб.: РХТИ, 1998, 408 с.
11. Кибрик А.А. Анализ дискурса в когнитивной перспективе (дис. д-ра филол. наук). Москва, 2003, 90 с.
12. Колосов С.А. Манипулятивные стратегии дискурса ненависти. Критика и семиотика. Вып.7, Новосибирск, 2004.
13. Костомаров В.Г. Наш язык в действии: Очерки современной русской стилистики. Москва, Гардерика, 2005, 287 с.
14. Крысин Л.П. Современный русский интеллигент: попытка речевого портрета. Русский язык в научном освещении, 2001, №1.
15. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. Москва, Гнозис, 2003.
16. Матвеева Т.В. Функциональные стили в аспекте текстовых категорий: Синхронно-сопоставительный очерк. Свердловск, Уральский Ун-т, 1990.

17. Михалёва О.Л. Дискурс объекта vs дискурс субъекта: системообразующие признаки. Системное и асистемное в языке и речи, Иркутск: Иркутский Гос. Ун-т, 2007.

18. Ревзина О.Г. Дискурс и дискурсивные формации. Критика семиотики. Вып. 8. Новосибирск, 2005.

19. Соссюр Ф.де. Курс общей лингвистики. пер. с фр.; под. ред. и с при-меч. Р.И. Шор. 4-е изд. Москва, ЛИБРОКОМ, 2009, 256 с.

20. Степанов Ю.С. Альтернативный мир, Дискурс, Факт и принцип Причинности. Язык и наука конца XX века: сб. статей. Москва, РГГУ, 1995.

21. Тюрина С.Ю. Дискурс как объект лингвистического исследования. URL:

http://vfnglu.wladimir.ru/Rus/NetMag/v3_v3ar-11.htm.

22. Уланов А.В. Русский военный дискурс XIX – начала XX века: структура, специфика, эволюция (дис. д-ра филолог. наук). Омск, 2014.

23. Филиппов К.А. Лингвистика текста. СПб.: СПб Ун-т, 2003, 336, с.185-189.

24. Фэрклоу Н. Диалектика дискурса. Современный дискурс-анализ. Методология: концептуальные обоснования, 2009, Вып. 1, Т. 1. URL: http://discourseanalysis.org/ada1_1.pdf

25. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Москва, Кас- таль, 1996, 448 с.

26. Юсупова Т.С. Функционально-стилистические и прагматические характеристики англоязычного военного дискурса (дис. ... к-та филол. Наук). Самара, 2010.

L.Nasibova

Typological classification of military discourses

Abstract

Military discourse includes a set of oral and written texts aimed at serving the field of military communication, a thesaurus of precedent statements and texts, a set of speech acts and genres specific to this type of communication. Among the texts in a foreign language ts for a military specialist in the process of professional subject and cognitive activity, the most pro-

ductive and potentially professionally important information are military-technical, military-informational and military-scientific texts. Military discourses have similar and different characteristics from other discourses in terms of typological classification. According to the modern theory, the classification of discourses can be classified according to different bases. Discourse classifications of many researchers were included in the article. As a complex linguistic phenomenon, military discourse has sufficient independence and is interesting in terms of its structural and syntactic features. The obtained classifications were linked with military discourses and the results were brought to the center of attention.

Л.Насибова

Типологическая классификация

военных дискурсов

Аннотация

Военный дискурс включает в себя совокупность устных и письменных текстов, направленных на обслуживание сферы военного общения, тезаурус прецедентных высказываний и текстов, совокупность речевых актов и жанров, специфичных для данного вида общения. Среди текстов на иностранном языке для военного специалиста в процессе профессиональной предметной и познавательной деятельности наиболее продуктивной и потенциально профессионально важной информацией являются военно-технические, военно-информационные и военно-научные тексты. Военные дискурсы имеют схожие и отличительные особенности от других дискурсов с точки зрения типологической классификации. Согласно современной теории, классификацию дискурсов можно классифицировать по разным основаниям. В статью включены дискурсивные классификации многих исследователей. Как сложное языковое явление военный дискурс обладает достаточной самостоятельностью и интересен по своим структурным и синтаксическим особенностям. Полученные классификации дискурсов были связаны с военными дискурсами, а результаты были поставлены в центр внимания.